

ACADEMIA ROMÂNĂ

BULETINUL
INSTITUTULUI DE FILOLOGIE ROMÂNĂ
„A. PHILIPPIDE”

Anul III, nr. 3

IAȘI

ieulie-septembrie 2002

CUPRINDE:

- Activitatea departamentelor
- Institutul „A. Philippide” – 75 de ani
- Lucrări publicate și comunicări
- Personalități, modele
- *Varia*
- *In memoriam*

PROIECTE DE CERCETARE

În trimestrul al III-lea al anului 2002:

➤ **Departamentul de dialectologie** a realizat următoarele obiective: la tema *NALR. Moldova și Bucovina*: redactarea, în formă adaptată tehnoredactării asistate de calculator, a 12 hărți; revizia a 15 p. texte dialectale transcrise fonetic și completarea aparatului tehnic aferent; redactarea a 10 p. articole de glosar dialectal (litera *R*); la tema *Bază de date pentru culegerea asistată de calculator*: completarea fonturilor pentru transcrierea fonetică; tehnoredactarea a 10 hărți lingvistice, introduse în memoria calculatorului; la tema *Elemente străine în formarea antroponimiei românești*: redactarea a 10 p. din studiul propriu-zis.

➤ **Departamentul de lexicologie-lexicografie** a continuat efectuarea reviziei în forma finală – în vederea trimerii la comisia de etimologii – a articolelor din *DLR* tom XIII, Partea a 3-a, (*vîclă-yucca*), 350 p. standard, operație însoțită de computerizarea, colajarea și corelarea materialului. La *DLR* tom XIII, Partea a 2-a, (*venial-vizurină*), 425 p. de dicționar (9000 semne/p.), aflat sub tipar, s-au finalizat operațiile de tehnoredactare și corectură. De asemenea, s-a continuat lucrul la finalizarea Părții 1 din *Litera L* – redactare 120 p. standard.

➤ **Departamentul de toponimie** a redactat 50 p. pentru dicționarele toponimice zonale și a continuat documentarea arhivistică și lingvistică. A început prelucrarea materialului adunat în anchete pentru dicționarul toponimic al bazinului râului Bistrița.

► **Departamentul de istorie literară, etnografie și folclor** a lucrat în continuare la realizarea următoarelor proiecte: *Dicționarul general al literaturii române (DGLR)*, proiect fundamental al Academiei Române, *Arhiva de folclor a Moldovei și Bucovinei (AFMB)*, proiect prioritar al Academiei Române, și *Monografiile tematice de folclor*. S-au redactat, pentru *DGLR*, articole monografice dedicate unor scriitori și reviste (Șt. Oprea, Leonida Secrețeanu, Alexandrina Scurtu, „Dreptatea” – 1896/1900 ș.a.), s-a început pregătirea documentară la alte articole (Theodor Rășcanu, Radu Rosetti, G. Popa-Lisseanu ș.a.), s-au făcut completări de informații și bibliografie la articolele care trebuie să intre la tipar. În baza de date a *DGLR* (1900–1950) au fost incluse noile informații obținute din parcurgerea publicațiilor periodice literare, culturale și științifice apărute în perioada iulie-septembrie 2002. Pentru *AFMB* s-a continuat redactarea parțială a unor capitole din monografiile tematice *Folclorul medical în Moldova, Zona Tecuciului. Monografie folclorică, Obiceiuri și ceremonialuri calendaristice din ciclul riturilor de trecere*.

INSTITUTUL DE FILOLOGIE ROMÂNĂ „ALEXANDRU PHILIPPIDE” LA 75 DE ANI

◆ Luni, 16 septembrie, a avut loc, la sediul Institutului, o ședință de analiză a activității departamentelor de cercetare, la care au participat acad. Eugen Simion, președintele Academiei Române, acad. Viorel Barbu, președintele Filialei Iași a Academiei Române, și prof. univ. dr. doc. Constantin Ciopraga, membru de onoare al Academiei Române, director onorific al Institutului. În prezența cercetătorilor de la Institut, șefii departamentului au informat despre stadiul în care se găsesc lucrările prioritare aflate în derulare, neajunsurile organizatorice și materiale, termenele de finalizare a proiectelor. Activitatea Institutului a fost apreciată ca rodnică și cu perspective viabile.

În ziua de 17 septembrie 2002, la sediul Filialei Iași a Academiei Române, s-au desfășurat lucrările Sesiunii aniversare a Institutului de Filologie Română „Alexandru Philippide”, dedicată sărbătoririi a 75 de ani de existență a instituției.

La sesiune au participat, ca invitați de onoare, acad. **Eugen Simion**, acad. **Viorel Barbu**, prof. univ. dr. **Dumitru Oprea**, rectorul Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași. Alocuțiunea de deschidere a fost rostită de prof. univ. dr. doc. **Constantin Ciopraga**. În continuare, au adresat cuvinte de salut invitații de onoare. În încheierea primei părți a sesiunii aniversare, prof. univ. dr. **Dan Mănuacă**, directorul Institutului de Filologie Română „Alexandru Philippide”, a prezentat un raport privind cei *75 de ani de activitate a Institutului de Filologie Română „Alexandru Philippide”*. În continuare, într-o ședință condusă de prof. univ. dr. doc. Constantin Ciopraga, au fost evocate

personalități ale filologiei române, membri fondatori și foști membri ai Institutului: **Alexandru Philippide**, evocat de prof. univ. dr. Vasile Arvinte; **G. Pascu**, evocat de cercet. șt. pr. I dr. Mircea Ciubotaru; **Iorgu Iordan**, evocat de prof. univ. dr. doc. Gavril Istrate; **Alexandru Dima**, evocat de prof. univ. dr. Dan Mănuță; **N. I. Popa**, evocat de prof. univ. dr. Liviu Leonte; **August Scriban**, evocat de prof. univ. dr. Stelian Dumistrăcel; **Petru Caraman**, evocat de prof. univ. dr. Ion H. Ciubotaru; **Haralamb Mihăescu**, evocat de cercet. șt. pr. I dr. Ion A. Florea; **G. Ivașcu**, evocat de cercet. șt. pr. I dr. Remus Zăstroiu; **G. Ivănescu**, evocat de cercet. șt. pr. I dr. Carmen-Gabriela Pamfil.

Au fost lansate, cu acest prilej, următoarele volume:

Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900, ediția a II-a, Editura Academiei Române și Editura Gunivas, București – Chișinău, 2002, 992 p., volum prezentat de prof. univ. dr. doc. Constantin Ciopraga și de Nicolae Guțanu, directorul Editurii Gunivas. Cartea constituie o repărire a lucrării cu același titlu, apărută la Editura Academiei Române, în anul 1979, și distinsă cu premiul „Timotei Cipariu” al Academiei Române. Dicționarul realizează o sinteză asupra literaturii române de până la 1900, în articole monografice dedicate scriitorilor, publicațiilor periodice, speciilor folclorice, societăților literare ș.a. Reapariția lucrării, prezentată acum într-o formă grafică superioară, răspunde interesului manifestat și astăzi de specialiști și de publicul larg.

Identitatea limbii și literaturii române în perspectiva globalizării, volum apărut sub egida Institutului de Filologie Română „Alexandru Philippide”, îngrijit de Ofelia Ichim și Florin Olariu, Editura Trinitas, Iași, 2002, 432 p., și prezentat de prof. univ. dr. Iulian Popescu, decanul Facultății de Litere a Universității „Alexandru Ioan Cuza”. Volumul reunește cea mai mare parte a comunicărilor științifice prezentate la Simpozionul Internațional cu același titlu, organizat de Institutul de Filologie Română „A. Philippide” al Academiei Române, Filiala Iași, în colaborare cu Asociația pentru Literatura Română și Cultura Poporului Român ASTRA, Despărțământul „M. Kogălniceanu”, la Iași, în zilele de 17–18 mai 2002. Structurat în două mari secțiuni, *Lingvistică și Istorie literară și etnologie*, materialul inclus se remarcă prin abordarea din perspective diferite, dar convergente – ceea ce îi conferă omogenitate – a tematicii propuse. Colaborările internaționale (din Anglia, Franța, Germania, Iugoslavia, Republica Moldova și Ucraina) aduc puncte de vedere și aprecieri originale asupra problematicii abordate.

În a doua parte a zilei, la sediul Institutului, au avut loc discuții, sub titlul generic *Prezent și perspective*, în cadrul următoarelor ateliere de lucru: *Metode noi în redactarea și editarea atlaselor și textelor dialectale; Dicționarul limbii române ca suport cultural informațional; Structura toponimică – concept modern în onomastică; Arhivele de folclor – surse documentare pentru studiile etnologice și antropologice; Dicționarele*

literare: sinteze și instrumente de lucru. La aceste discuții au participat membrii departamentelor de cercetare și invitați de la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” și de la Institutul de Informatică al Academiei.

SEMNALE CRITICE

♦ Mircea Ciubotaru, *Oronimia și hidronimia din bazinul superior al Bârladului*, Casa Editorială Demiurg, Iași, 2001, 218 p. „La ricerca di Mircea Ciubotaru, che utilizza pressappoco la decima parte del materiale destinato al futuro dizionario toponomastico del bacino superiore del Bârlad, offre un saggio di tecnica lessicografica, con i vantaggi ma anche le difficoltà e i limiti dell’approccio strutturalista applicato allo studio della tiponomastica romena. Il dizionario degli oronimi e degli idronimi è dunque proceduto da alcuni capitoli teorici e seguito da una discussione sulla stratificazione genetica e altri problemi cronologici, sulla tipologia delle strutture toponimiche e su ulteriori aspetti linguistici. Il volume si completa con una bibliografia selettiva e con la lista degli idronimi” („RION – Rivista Italiana di Onomastica”, vol. VIII, n° 1, anno VIII, primo semestre 2002, p. 261 – prezentare de Teodor Oancă).

♦ Ofelia Ichim, *Pădurea interzisă. Mit și autenticitate în romanele lui Mircea Eliade*, Editura Alfa, Iași, 2001, 228 p. „Romanele sunt analizate de către Ofelia Ichim fiecare în bogăția sa, cu o precizie aproape microscopică. Apoi, ele sunt abordate prin prisma unor studii critice anterioare și deseori din punct de vedere comparatist, iar aici apar nume ca James Joyce cu referire la stil, Nietzsche, prin influența exercitată în domeniul ideilor, Papini – cine altul? – în legătură cu fascinația exercitată asupra «adolescentului miop», Ionel Teodoreanu, ca pol opus, contrastiv în zugrăvirea figurilor adolescentine, Camil Petrescu pentru «autenticismul» său etc. • Pas cu pas, Ofelia Ichim demonstrează că narațiunea la Mircea Eliade nu este doar un pretext pentru expunerea ideilor istoricului religiilor, așa cum romanele și prozele sale au fost uneori – și în mod abuziv – considerate, ci mijloace de a fermeca prin poveste, modalități de a convinge prin scris și, deseori, evocări ale clipeiilor trăite, ale unor locuri cercetate, ale unor chipuri reținute, ale momentelor istorice percepute în existențele individuale ale celor din jur. • Printr-un demers critic inteligent, autoarea își transformă studiul în provocarea de a re-citi proza lui Mircea Eliade, cu atenția focalizată asupra manierei în care cele două fire narative, mitic și autentic, se împletesc, se confundă chiar, în cadrul romanelor, ele fiind nuanțe complementare ale aceleiași imagini și imaginații epice” (Roxana Sicoe-Tirea, *Despre „mit și autenticitate” în romanele lui Mircea Eliade*, în „Piața literară”, II, nr. 13, 2002, p. 5).

STUDII, ARTICOLE ȘI RECENZII

- ♦ Vasile Arvinte: *Expresia „a-i trage checocuri apilpсите”* (I. L. Caragiale, *Antologie*), în „Limbă și literatură”, I-II, 2002, p. 5-7.
- ♦ Șerban Axinte: *Buletinul meteo-iubitafizic. Prezentator: Iulian Tănase*, în „Timpul”, III, nr. 7-8, 2002.
- ♦ Lucia Berdan: *Avatarurile tânărului cărturar (Ioan Petru Culianu)*, în revista „Dacia literară”, XIII (serie nouă), nr.46 (3/2002), p.19-21; *Le monastère cosmique. Étude de hiérologie ethnologique*, în vol. îngrijit de Ileana Benga, Bogdan Neagota, *Religiosită populare tra antropologia e storia delle religioni*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2002, p. 205-212; *Cultura populară. Mode, prejudecăți și priorități la început de mileniu*, în vol. *Identitatea limbii și literaturii române în perspectiva globalizării*, 2002, p. 269-278.
- ♦ Lucia Cireș: *Éléments magiques et religieuses dans la médecine empirique de Moldavie*, în vol. îngrijit de Ileana Benga, Bogdan Neagota, *Religiosită populare tra antropologia e storia delle religioni*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2002, p. 253-259.
- ♦ Mircea Ciubotaru: *Revizuirei toponimice: Fălciul*, în „Studii și materiale de istorie medie”, XX, 2002, p. 327-342.
- ♦ Victor Durnea: *Ambițiosul fără suflu*, „Revista română”, anul VIII, nr. 2 (28), iulie 2002, p. 17; *Arhiva L.T. Boga. Scrisori de la Tache Papahagi*, [text ales și stabilit], *ibidem*, p. 23; *Un săcelean de vază – George Moroianu*, *ibidem*, anul VIII, nr. 3 (29), septembrie 2002, p. 16; *Arhiva L.T. Boga. Scrisori de la Mihail Straje*, [text ales și stabilit], *ibidem*, p. 23.
- ♦ Stelian Dumistrăcel: *Marius Sala: Perspective ale dialectologiei*, în vol. *Marius Sala. Contemporanul lor, contemporanii lui*, Editura „Univers enciclopedic”, București, 2002, p. 158-162; *Textul jurnalistic: un teren de ambiguitate*, în vol. *Identitatea limbii și literaturii române în perspectiva globalizării*, 2002, p. 135-150; *Fotbal și semiotică: lei și vulturi, regi și samurai, mono-, bi-, tri- și policolori*, în „Convorbiri literare”, CXXXVI, 2002, nr. 7, p. 133-134; *Marin Preda dinspre Retorică*; *ibidem*, nr. 8, p. 125-126; *Eugeniu Coșeriu (27 iulie 1921-7 septembrie 2002)*; *Fără Magistru, o lume mai mult decât săracă*; la rubrica „Expresii ale mentalităților”: *A face un ciubuc*, în „Revista română”, VIII, nr. 3 (29), septembrie 2002, p. 4, respectiv, 7; la rubrica „Va să zică” din „Ziarul de Iași” au apărut următoarele note semantice și stilistice: *Ortacii*, *Ceangăi?* (I, II), *Șpaga*, *Individul* (2, 9, 16, 25, 30 iulie), *Zarva-giții*, *Ciubucul*, *Sedilele autorității*, *Ce trece, ce rămâne*, (6, 13, 20, 27 august), *De toate zilele?*, *Cocktailuri* (3, 10 septembrie).
- ♦ Florin Faifer: *Nădufuri... nocturne (despre piesa Noaptea asta nu doarme nimeni de Mircea Radu Iacoban)*, „Revista română”, VIII, 2002, nr. 2; *Filologul* (despre Gh.Săulescu), „Convorbiri literare”, CXXXVI, 2002, 7, p. 77-79; *Fabulistul* (despre Al. Donici), *ibidem*, 2002, 8, p. 68-

69; *Devotamentul ca sacrificiu* (despre Gabriela Drăgoi), „Cronica”, XXXVII, 2002, 8, p. 12.

♦ Ion A. Florea: *Cercetarea onomastică în viziunea profesorului Marius Sala*, în vol. *Marius Sala. Contemporanul lor, contemporanii lui*, Editura Univers enciclopedic, București, 2002, p. 173–175.

♦ Cristina Florescu: *Elemente lexicale ale limbajului familiar românesc în context romanic*, în vol. *Identitatea limbii și literaturii române în perspectiva globalizării*, 2002, p. 125–134.

♦ Gabriela Haja: *I.L. Caragiale – o recitare* (III, IV), în „Timpul”, III, nr. 7–8, iulie-august și nr. 9, septembrie 2002.

♦ Dan Mănuță: *Datorii uitate*, „Convorbiri literare”, CXXXVI, 2002, nr. 7, iulie, p. 49–51; *Critica localistă*, *ibidem*, nr. 8, august, p. 50–52; *Discursul istoric pozitiv (I)*, *ibidem*, nr. 9, septembrie, p. 62–64; *Globalizarea și cultura*, în vol. *Identitatea limbii și literaturii române în perspectiva globalizării*, 2002, p. 9–14, tipărit și în „Revista română”, VIII, 2002, nr. 2, iulie, p. 1 și 12.

♦ Amalia Voicu: *Înger palid.. sau poezia – rugăciune la Mihai Eminescu*, în „Poezia”, anul VII, nr. 2 (20), 2002, p. 227–230; *Accentuarea refuzului* (despre *Aventura în marele refuz* de Paul Constantinescu), *ibidem*, p. 231–232; *Constantin Preda, un crai de poezie veche* (despre *Fantasme cu mirese zburând* de Constantin Preda), *ibidem*, p. 232–234; *Fluturile cu ochi* (despre *Mai grăbit ca mine ... un fluture alb* de Utta Siegrid König), *ibidem*, p. 234–236; *Sonete și sunete* (despre *Veșnica efemeridă* de Utta Siegrid König), *ibidem*, p. 236–238; *Sayonara, Florin Vasiliu!* (în colaborare), *ibidem*, p. 239; *Eminescu: Poetul Phoenix*, în *Studii eminescologice* (4), Ed. Clusium, Cluj-Napoca, 2002, p. 237–243; *Adrian Voica, Poezii cu formă fixă: aplicații eminesciene* (recenzie), *ibidem*, p. 260–262.

♦ Remus Zăstroiu: *Viața politică dintre 1869 și 1900 în viziunea lui B. P. Hasdeu*, „Revista română”, Iași, VIII, 2002, nr. 2, iulie; *O nouă contribuție la cunoașterea vieții și operei lui Ion Creangă*, *ibidem*, Iași, VIII, 2002, nr. 3, septembrie.

CĂRȚI

♦ *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*, ediția a doua, București – Chișinău, Editura Academiei Române – Editura Gunivas, 2002, 998 p. Autori: Stănuța Crețu, Gabriela Drăgoi, Florin Faifer, Ion Lăzărescu, Dan Mănuță, Algeria Simota, Rodica Șuiu, Alexandru Teodorescu, Constantin Teodorovici, Maria Teodorovici, Leon Volovici, Remus Zăstroiu (istorie literară) și Lucia Berdan, Constanța Buzatu, Lucia Cireș, Ion H. Ciubotaru (folclor). Norme lexicografice: Corneliu Morariu. Coordonare și revizie: Gabriela Drăgoi, Florin Faifer, Dan Mănuță, Alexandru Teodorescu, Leon Volovici, Remus Zăstroiu

♦ *Identitatea limbii și literaturii române în perspectiva globalizării*, Institutul de Filologie Română „Alexandru Philippide”, volum îngrijit de Ofelia Ichim și Florin Olariu, Editura Trinitas, Iași, 2002, 432 p. În volum apar studii semnate de: Eugeniu Coșeriu (Germania), Anatol Ciobanu, Silviu Berejan și Vasile Pavel (Republica Moldova), Rodica Albu, Simona Spinaru, Lucia Cristina Albu și Adrian Poruciuc (România) – la secțiunea *Lingvistică. Politică lingvistică*; Martin Maiden (Anglia), Wolf Dietrich (Germania), Eva Buchi (Franța), Eugen Munteanu, Petru Zugun, Cristina Florescu, Stelian Dumistrăcel, Dan Tufiș, Dan Cristea, Ion A. Florea, Vasile Apopei, Florin-Teodor Olariu și Silviu Bejinariu (România) – la secțiunea *Lingvistică. Unitate și diferențiere*; Mihai Cimpoi (Republica Moldova), Sabina Ispas, Lucia Berdan, Elisabeta Faiciuc, Elena Drăgan, Ion H. Ciubotaru, Ion Ghinoiu, Mircea Anghelescu și Noemi Bomher (România), Gligori Popi (Iugoslavia) – la secțiunea *Istorie literară și etnologie. Identitate și diferențiere*; Jean-Louis Courriol (Franța), Alexander Rubel (Germania), Grigore Bostan (Ucraina), Lia Magdu (Iugoslavia), Nicolae Bilețchi, Alexandru Burlacu, Ana Bantoiș, Felicia Cenușă și Alina Ciobanu-Tofan (Republica Moldova), Astrid Agache și Valeriu P. Stancu (România), – la secțiunea *Istorie literară și etnologie. Identitate și intercomunicare*.

♦ Laura Manea, Elena Dănilă: *Mic dicționar de locuțiuni ale limbii române*, Editura Universitas XXI, Iași, 2002, 187 p.

♦ Dragoș Moldovanu: *Dimitrie Cantemir între umanism și baroc. Tipologia stilului cantemirian din perspectiva figurii dominante*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2002, 299 p.

COMUNICĂRI

♦ Victor Durnea a prezentat comunicările: *Literatura română și procesul formării națiunii române*, la Simpozionul Internațional *Formarea națiunii române și gândirea civilă maghiară și română actuală*, Kaposvár (Ungaria), 31 august–1 septembrie 2002; *ASTRA și presa*, la sesiunea de comunicări prilejuită de *A 98-a Adunare generală a ASTREI*, Brașov, 20–22 septembrie 2002.

♦ Dan Mănuță a susținut prelegerea *Orientări principale în cultura și literatura română în secolele al XVIII-lea și al XIX-lea* în cadrul Cursurilor de vară *România – limbă și civilizație* organizate de Universitatea „Al. I. Cuza”, 15 iulie 2002; a participat la *Zilele Lucian Blaga* și la *Colocviul „Ion Luca Caragiale”*, desfășurate la Chișinău (Republica Moldova), sub egida Uniunii Scriitorilor din Republica Moldova, 31 septembrie 2002.

♦ Lucia Berdan a prezentat comunicarea *Mihai Eminescu, etnolog?* la Filiala Iași a Academiei, secțiunea *Teoria și istoria artei*, 16 septembrie 2002.

LA ANIVERSARE

LUCIA BERDAN

O spectaculoasă evoluție a cunoscut, în ultimii ani mai cu seamă, colega Lucia Berdan (născută la 30 iulie 1942). După ani și ani de trudă consumată în cvasianonimat, cu deplasări obositoare pe teren, cu documentări îndelungate în biblioteci, ea a „explodat” pur și simplu, tenacitatea-i binecunoscută preschimbându-se ca prin minune într-o imparabilă frenezie. S-a lansat în publicistică (pe teme din domeniul pe care-l slujește), a făcut traduceri (apărute la edituri de prestigiu), a îngrijit ediții masive, a scos cărți, cu titluri care aproape că intimidază (*Fetele destinului. Incursiuni în etnologia românească a riturilor de trecere, Totemism românesc. Structuri mitice arhetipale în obiceiuri, ceremonialuri, credințe, basme*), recenzate favorabil de condeie avizate. Nu putem trece peste articolele și studiile pe care le-a publicat, precum și – cifră impresionantă – peste cele circa 100 de comunicări la sesiuni științifice din țară și din străinătate.

Participase și înainte la elaborarea unor lucrări colective (*Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900*), publicase o monografie despre balada în Moldova, însoțită de o antologie de texte inedite. Implicarea Luciei Berdan a fost întotdeauna intensă, dar nu se știe de ce, în pofida teribilei ambiții care o mână, cercetătoarea ieșeană a rămas multă vreme într-un plan secund, într-un con de umbră, aprecierile pe care le recolta vizând îndeosebi devotamentul și puterea ei de muncă. După ce, în 1987, și-a susținut doctoratul, acestei conștiinciozități fără panaș i-a luat locul, cum spuneam, un entuziasm uimitor de productiv, cu rezultate ce constituie pentru ea un titlu de mândrie.

Se cuvine subliniat și faptul că, dincolo de spornicia indiscutabilă, demersul științific al etnologului Lucia Berdan se desparte poate chiar excesiv de energic de manierele mai vechi de valorificare și interpretare a folclorului, căutând, cu o anume temeritate, să recurgă la o grilă nouă – ceea ce presupune o viziune modernă – în investigațiile pe care le întreprinde (mituri, magie, limbaje inițiatice).

Florin FAIFER

GABRIELA DRĂGOI

Munteancă strămutată în Moldova, Gabriela Drăgoi (născută la 25 august 1942 în comuna Cristian, județul Brașov) a fost repartizată, după absolvirea Facultății de Filologie a Universității „Al. I. Cuza” din Iași, la Centrul de Lingvistică, Istorie literară și Folclor din același oraș, impunându-se curând în elita colectivului, astfel că, după fireștile promoșări din treaptă în treaptă, în 1994 devine (co)responsabil al Departamentului de istorie literară.

În publicistică, din pricina unei exigențe cu sine care se poate să fi acționat ca un factor inhibitor, s-a manifestat cu oarecare parcimonie, dar niciodată fără relief. Cu studii, articole, cronici și recenzii, a colaborat la „Anuar de lingvistică și istorie literară” (începând din 1965), unde, între 1988 și 1996, face parte din colegiul de redacție, „Iașul literar”, „Cronica”, „Ateneu”, „Revista de istorie și teorie literară”, „Basarabia”, „Echidistance”. Amânând de la un an la altul încheierea unor lucrări numai ale ei, Gabriela Drăgoi s-a consacrat, cu o anume voluptate în care nădăjduia să i se topească regretele, unor proiecte colective: *Dicționarul literaturii române de la origini până la 1900* (1979) – răsplătit cu Premiul „Timotei Cipariu” al Academiei Române – în care figurează cu 110 articole și unde și-a pus în valoare calități de revizor ieșite din comun, *Dicționarul literaturii române de la 1900 până la 1950. A-B*, la care, în afara unor operațiuni de coordonare, contribuția personală constă în redactarea a 45 de articole, *Dicționarul general al literaturii române*, pentru care a pregătit 80 de articole. S-a implicat, ca revizor (la secțiunea de *Nume proprii*), și în conceperea unui *Dicționar enciclopedic ilustrat* (Editura Cartier, Chișinău, 1999). Aproape nimic din sfeliile și ezitățile începătorului nu se regăsește în scrisul, de o neașteptată maturitate, al deținătoarei rubricii de critică a criticii din „Iașul literar” (1966–1967), în spațiul căreia Gabriela Drăgoi își exersează spiritul de discernământ. E un discurs bine strunit, cu accente de fermitate și cu un judicios mod de a cântări și a pune în pagină argumentele. Trădând o oarecare apetență pentru discuția mai presus de meandrele concretului, intervențiile tinerei combatante, care invocă, făcând o mină cam solemnă, „criteriile criticii științifice”, probează o vocație de cercetător.

Structură cerebrală, cu o fire în care orgoliul și discreția intră într-un special amalgam, Gabriela Drăgoi cultivă incidental frazarea cu ștaif literar, grațiozitățile metaforei, mizând în schimb pe exactitate, măsură, acuratețe. Circumspectă, dar nu lipsită de îndrăzneală în formularea unor ipoteze, riguroasă până la pedanterie și pertinentă în intuițiile atent centrate, ea practică o investigație densă, răbdurie, impulsionată de fanatismul documentării. O preocupă ecurile, „modelele”, efectele unor înrâuriri, mai limpede spus, filiațiile scriitoricești, ca și relațiile fluide dintre „structura sufletească” a unui autor și opera lui, dintre „viața trăită” și „viața ficțiunii”. Se poate lesne sesiza înclinația de a reconstitui portretul artistului la tinerețe (Al. I. Odobescu, B. Delavrancea), „traectoria” lui, ce conduce la configurarea unei individualități distincte (contradictoriul Odobescu, deconcertantul Ion Barbu ș.a.), fie și nerecunoscută de unii și de alții (V. A. Urechia). Temperat polemică, cochetând, în răstimpuri, cu ispita teoretizării (*Parodie, parodie...*), Gabriela Drăgoi, care se dedă cu aparentă siguranță de sine și exercițiului comparatistic (*Vârsta și model în cultură: Heliade și Miorescu*), obține, conlucrând cu șansa, unele performanțe de amănunt, dar oricum prețioase, de istorie literară

(ex.: data morții lui Daniil Scavinschi). Se mai observă, în cercetările efectuate, un interes „constant” (vocabulă predilectă) pentru devenirea romanului românesc, interes nefinalizat deocamdată în sinteza preconizată cândva.

Dacă nu ar fi pus atâta statornicie în devotamentul ei pentru construcția lexicografică, Gabriela Drăgoi ar fi putut, cu siguranță, realiza măcar două – trei cărți de exegeză istorico-literară. Cu un scrupul al informației purtând emblema Școlii de la Iași, dotată cu o memorie remarcabilă, care o ajută să stabilească, poate chiar în exces, fel de fel de corelații, Gabriela Drăgoi se ilustrează printr-un scris elaborat, lipsit de artificii sau pîruete care să ia ochii, însă eficient prin finețe, precizie, pândită de rigiditate, și echilibru. Neconcesivă cu nonvalorile (sentințele, tranșante în esență, recurg uneori la diplomația ironiei piezișe), cercetătoarea își propune, când e cazul, să pună în relief cătimea de originalitate a unor autori, fie și mărunți, cărora le decupează – și prin situare în context – profilul. În pofida strășniciei efortului de obiectivitate, fizionomia proprie capătă, în filigran, un avantajos contur.

Florin FAIFER

STELIAN DUMISTRĂCEL

La o nouă aniversare, dr. Stelian Dumistrăcel (născut la 19 august 1937) nu manifestă nevoia unui bilanț, adică nu zăbovește și nu contemplă, retrospectiv și satisfăcut, rodul muncii de o viață. Dinamic, activ, ca în prima tinerețe, nu are vreme de formalități. După 44 de ani la Centrul de Lingvistică și Istorie literară, devenit, din 1990, Institutul de Filologie „Alexandru Philippide”, a depășit toate performanțele de longevitate științifică ale altor cercetători, vârsta pensionării fiindu-i, probabil, un motiv de accelerare și nu un început de relaxare a muncii intelectuale. Cu șase volume individuale și zece colaborări la importante lucrări de interes național (îndeosebi *NALR. Moldova și Bucovina și DLR*), la care se adaugă peste 90 de articole și studii publicate în reviste din țară și din străinătate și aproape 100 de articole, note și recenzii generos risipite în presa culturală și în cotidiene, autorul acestora ar avea toate motivele să se „odihnească”. Dimpotrivă, două recente și consistente volume, *Ancheta dialectală ca formă de comunicare* (în colaborare, ca autor principal, 1997) și *Până-n pânzele albe. Dicționar de expresii românești* (2001), dau dovada unei energii intelectuale de invidiat și sintetizează câteva dintre dominantele personalității științifice ale profesorului și cercetătorului Stelian Dumistrăcel: propensiunea spre abordarea interdisciplinară a limbajului, spiritul analitic, iscoditor, preocuparea pentru identificarea și utilizarea eficientă a tehnicilor și mijloacelor de comunicare lingvistică, capacitatea de a exprima elegant și atractiv idei, probleme și teorii abstracte, unele chiar aride prin însăși natura lor.

Productiv și, în același timp, specializat în câteva domenii ale lingvisticii (dialectologie română și romanică, etnostilistică, psiho- și sociolingvistică, lexicologie și lexicografie, istoria limbii române – vocabularul autohton –, studiul tipologiei unităților frazeologice și al expresiilor idiomatice românești, probleme lingvistice ale procesului comunicării), Stelian Dumistrăcel este o prezență bine reliefată la congrese, simpozioane, sesiuni de comunicări științifice, oricând pregătit să transmită și altora ceea ce a acumulat prin efort continuu și vocație a cercetării. Colaborările sale în presa culturală, la radio și televiziune sunt manifestări și ale unei vocații pedagogice, împlinită, din păcate pentru alții, puțin cam tardiv, fiindcă abia din 1997, după ce demult ajunsese la cel mai înalt grad din ierarhia cercetării filologice, a intrat, prin concurs, în contact direct și permanent cu tineretul studios, ca profesor la Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați și apoi (din anul 2001) și la Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași (la Departamentul de jurnalistică și științele comunicării), după experiențe didactice anterioare ocazionale.

Aparent paradoxal, activitatea didactică a prof. univ. dr. Stelian Dumistrăcel nu păgubește Institutul, fiindcă cercetătorul, rămas, doar în documentele administrative, cu o jumătate de normă, este prezent, ca un „paznic de far”, la „datorie”, întotdeauna. Mai mult, prin profesorul solicitat de studenții, de absolvenți în etapa pregătirii lucrărilor de licență și de doctoranții săi, se realizează, într-o relație umană nemijlocită și neoficializată, un deziderat care nu și-a găsit încă forma instituționalizată: integrarea cercetării și învățământului superior.

Respectat și prețuit de colegi și colaboratori, profesorul Stelian Dumistrăcel este un nume recunoscut în lingvistica românească actuală, apreciat de specialiști de primă mărime în domeniile sale de competență. Astfel, prof. Gr. Brâncuș consideră „admirabile... studiile privind substratul lingvistic românesc, ...studii-model, unice în lingvistica noastră, în care se întrunesc date documentare din diverse științe contingente”, autorul având „pasiunea explorării zonelor întunecate ale istoriei limbii noastre, supunând detaliile, aparent nesemnificative, unei gândiri profunde, prin care se înrudește cu Hasdeu, Philippide și Ivănescu”, în timp ce prof. Theodor Hristea subliniază „preocupările atât de interesante și de variate, care dovedesc un orizont științific larg și presupun o amplă documentare”, „rigoarea metodei de cercetare folosite și nu în ultimul rând claritatea expunerii și eleganța stilistică”, în lucrările cercetătorului Stelian Dumistrăcel, recomandat cu căldură pentru activitatea didactică universitară.

Colegii și colaboratorii de la Institut îi urează celui sărbătorit sănătate, pentru împlinirea tuturor proiectelor științifice și a vocației de a comunica.

Mircea CIUBOTARU

VARIA

• La 1 septembrie, în cadrul Salonului Național de Carte de la Chișinău (Republica Moldova), ediția a XI-a, a fost lansată ediția a II-a a *Dicționarului literaturii române de la origini până la 1900*. Au vorbit despre această lucrare: acad. Eugen Simion, acad. Mihai Cimpoi, prof. univ. dr. Dan Mănuță.

• În volumul d-lui Nicolae Busuioc, *Scritori și publiciști ieșeni contemporani. Dicționar*, ediția a II-a, Iași, Editura Vasiliana '98, sunt prezenți următorii (foști) membri ai Institutului: Andone Irina, Andriescu Alexandru, Axinte Șerban, Berdan Lucia, Birleanu Ion-Horia, Cifor Lucia, Ciopraga Constantin, Claudian Alexandru, Cireș Lucia, Ciubotaru Ion H., Ciubotaru Silvia-Manuela, Dima Alexandru, Dumistrăcel Stelian-Traian, Dunea Victor, Faifer Florin, Haja Gabriela, Holban Ioan, Hrimiuc-Toporaș Gheorghe, Ichim Ofelia, Iordan Iorgu, Istrate Gabriel, Istrate Gavril, Ivașcu George, Ivănescu Gheorghe, Lăzărescu Ioan, Leonte Liviu, Mănuță Dan, Mușat Aura (Rodica Șuiu), Nuță Ion, Paiu Constantin, Popa Nicolae I., Scorpan Grigore, Simota Algeria, Ursu Neculai A. și Zăstroiu Remus.

• În volumul *Who's who in România*, București, Pegasus Press, 2002, sunt prezenți următorii (foști) membri ai Institutului: Andriescu Alexandru, Birleanu Ion-Horia, Ciopraga Constantin, Faifer Florin, Holban Ioan, Leonte Liviu, Mănuță Dan, Șuiu Rodica (Aura Mușat) și Paiu Constantin.

• În cadrul Departamentului de toponimie a fost angajată, de la 1 august, ca asist. cercet. stagjar, Daniela Butnaru, masterand. La Departamentul de istorie literară și folclor, a fost angajat, de la 1 august, ca asist. cercet. stagjar, Șerban Axinte, masterand.

• Tamara Adoamnei, bibliotecară, este, din septembrie 2002, masterand la Culturologie slavă, Facultatea de Litere, Universitatea „Alexandru Ioan Cuza”.

IN MEMORIAM

Eugeniu Coșeriu

27 iulie 1921–7 septembrie 2002

„Profesorul Eugeniu Coșeriu a dat sens vieții mai multor generații de lingviști din întreaga lume, îmbogățindu-le mintea, orientându-le eforturile de cunoaștere și înfrumusețându-le expresia în respectul adevărului și al încrederii în puterea și responsabilitatea comunicării. Pentru cei cărora le-a fost dat să i se aplece în preajmă și să li se încredințeze realizarea unor proiecte, influența Magistrului a fost definitivă: însăși existența fiecăruia dintre ei se desparte în anii de dinainte și de după Coșeriu, la fel cum știința limbii a devenit alta după creația coșeriană.

Iar lumea lingviștilor nu va mai avea, de acum, strălucirea pe care i-au insuflat-o cuprinderea, pătrunderea și spiritul universal ce au ilustrat o minte genială și o dăruire incomparabilă.

Prin moartea savantului, a înțeleptului, o conștiință critică, recuperatoare și integratoare a lingvisticii, o ilustrare fără egal a sentimentului de *obligatio* față de menire și profesie, omenirea nu pierde, din perspectivă antropologică, doar un individ, ci se va resimți de dispariția unei sinteze, de asemuit cu o adevărată specie pentru totdeauna apusă” (Stelian Dumistrăcel, *Fără Magistru, o lume mai mult decât săracă...*, text reprodus din „Revista română”, VIII, nr. 3 (29), septembrie 2002, p. 4).

INSTITUTUL DE FILOLOGIE ROMÂNĂ „A. PHILIPPIDE” • STRADA TH. CODRESCU,
NR. 2 • IAȘI • 6600 • TELEFON: 0040232267597

ISSN 1582-5019